

Recenzii

din semne care se adaugă anumitor cuvinte pentru a le sublinia înțelegerea teologică mai profundă, iar nivelul liturgic însumează semnele ce scot în evidență gradul de festivitate sau indică momentul liturgic particular. (p. 220)

Sfârșitul articolului deplânge stadiul incipient al cercetării lectionarelor, mai ales cele care conțin epistolele apostolilor: „In fact, most of the Gospel lectionaries, above all the dated ones, are still waiting to be investigated, and the *Apostolos* has not been studied at all up to now.”¹ (p. 225)

Dacă aceste lectionare nu au fost studiate până acum, cititorul volumului va înțelege cu siguranță necesitatea investirii de resurse în acest domeniu interesant și relevant, mai ales pentru Biserica Ortodoxă, a cărei tradiții necesită asumarea unei moșteniri imense. În același timp, cititorul va descoperi muzica bizantină ca un domeniu conectat cu toate disciplinele teologice, din perspectiva căruia se pot aduce contribuții semnificative nu numai în ce privește știința, ci și înțelegerea și deslușirea anumitor practici și tradiții eclesiale.

Diversitatea temelor abordate și a originii autorilor arată și puterea integratoare a acestei muzici, care poate redeveni o voce comună a multor biserici ortodoxe devenite în timp poate prea naționale și, astfel, prea mult interesate să se delimiteze de orice altceva, ce astăzi nu mai constituie „propria” identitate.

Drd. Alexandru Ioniță

Rolv Olesen (ed.), *Mission and Postmodernities, Regnum Edinburgh 2010 Series*, Edinburgh, 2011, 270 p., ISBN 978-1-870345-97-2,

În cadrul *Regnum Edinburgh 2010* a apărut un nou volum intitulat *Misiune și Postmodernități* (cu privire la alte două volume apărute și recenzate de mine, vezi *Edinburgh 2010. Volume II Witnessing to Christ today*, edited by Daryl Balia și Kirsteen Kim, Edinburgh, 2010, 301 p. în *Revista Teologică*, Serie nouă, anul XX (92), iul-sept. 2010, p. 216-218; precum și *Edinburgh 2010. Mission Today and Tomorrow*, ed. Kirsteen Kim & Andrew Anderson, Edinburgh 2011, 450 p. ISBN 978-1-870345-91-0 în *Revista Teologică* nr. 4, 2011, p. 344-345). Titlul volumului de față a fost inspirat de una din temele de studiu din cadrul Conferinței Misionare ținută la Edinburgh în 2010. Pregătirea acestei teme a intrat în responsabilitatea Institutului Nordic pentru Cercetare Misiologică și Ecumenică, iar rezultatele acestui prin proces de studiu au fost publicate, inclusiv pe internet (www.missionresearch.org). Continuarea cercetării acestei teme a fost încredințată Institutului Edede (Oslo), ajutat de un „core group” format din alte cinci persoane (din păcate nici una aparținând tradiției ortodoxe). Grupul a căutat autori care să poată contribui la tema anunțată în titlu, încercând să cuprindă o arie cât mai diversă de contributory, atât prin originea și locul unde acționează la ora actuală, cât și prin atitudinea lor față de postmodernitate.

---

¹ Only a list of the lectionaries with ekphonic notation has been written out. Cf. Chr. Han-nick, *Les lectionnaires grecs de l'Apostolos avec notation ekphonétique*. Studies in Eastern Chant 4 (ed M. Velimirovič). Creestwood/NY 1979, 76-79.

Recenzii

Volumul cuprinde patru părți, anume un *Dialog introductiv* (p.1-35), *Mărturia într-o eră post-creștină* (p. 39-114), *Misiunea într-o lume postmodernă* (p. 117-221) și *Răspunsuri de la Conferința Edinburgh 2010* (p. 225-253). Prima parte cuprinde la rândul ei două articole, primul semnat de Jan-Olav Henriksen, *Creștinismul multifacetat și condiția postmodernă: Reflecții asupra provocărilor lui pentru Bisericile din emisfera nordică* care pe de o parte prezintă provocările postmodernității, iar pe de altă parte propune o abordare mai degrabă acomodationistă decât confrunțională în misiune. Punctul lui de vedere este aplicabil în primul rând contextului scandinav, chiar dacă el încearcă să depășească prin abordare stuația din această arie geografică. Al doilea studiu intitulat *Condiția postmodernă și co-misiunea Bisericilor* și semnat de J. Andrew Kirk pledează pentru a se ține seama în orice situație de forța contra-culturală a Evangheliei. Aceasta și-ar avea propriile ei criterii pentru a decide natura și dimensiunea relevanței ei culturale. Partea a doua cuprinde patru studii care analizează contextul european: *Misiune plurală, pluralitate misionară într-un context post-socialist: folosind exemplul unei post-„Volkskirche”, regiunea est germană* semnat de Michael Herbst, analizează situația de profundă secularizare existentă în această parte a Europei și caută să identifice semne de speranță; *Căutând sufletul (sufletele) Europei: Modele misiologice în dezbateră ecumenică cu privire la misiune în Europa post-modernă* semnat de Friedemann Walldorf, propune trei modele de misiune pentru Europa; *Biserica în societatea post-creștină între modernitate și modernitate târzie: Ecclesiologia post-critică a lui L. Newbigin*, de Veli-Matti Kärkkäinen, analizează critica supra modernității formulată de Lesslie Newbigin și propune soluții pentru contactul viabil dintre Biserică și societatea contemporană; *O mărturie din partea muncitorilor aflați într-o situație cu totul dificilă de provocare – tinerii și comunicarea socială: cum este predicată și răspândită Evanghelia, cum este celebrată Liturghia și cum este mărturisit crezul astăzi?* de Marco Fibbi, explorează credința tinerilor într-o lume denumită de unii „post-creștină.” Partea a treia cuprinde cinci studii care nu se mai limitează la nivel european, ci încearcă să analizeze misiunea din lumea post-modernă, dincolo de granițele bătrânului continent. David Kettle în *Evanghelia speranței într-un cadru post-modern* argumentează în favoarea predicării Evangheliei cu multă nădejde, convins fiind că creștinismul postmodern suferă de lipsă de speranță. John Hitchen în *Misiune în rândul grupurilor religioase primitive într-un context postmodern* vorbește despre provocările misiunii în rândul unor astfel de grupe religioase și discută modele biblice propuse pentru o astfel de gen de misiune, aplicându-le situației postmodernității. Jieren Li în *Multi-identitatea creștinismului creștin în China postmodernă: o reflecție misiologică a premodernității, modernitatea spre postmodernitate* argumentează că deși postmodernitatea este înrădăcinată în societatea occidentală post-industrială, ea este relevantă și pentru lumea a treia. În final discută implicațiile misiunii pentru China postmodernă. În studiul intitulat *Lacrimi amare și lacrimi dulci: explorând spiritualitatea Părinților Bisericii răsăriteni în lumina „creștinismului entuziastic” post-modern din Rusia*, Olga Zaprometova analizează potențialul emoțiilor de a aduce unitate între creștini. De asemenea argumentează că nici o comunitate creștină nu ar trebui să se perceapă ca autosuficientă. În *Interogând Missio Dei: de la misiunea lui Dumnezeu spre apreciind misiunea noastră către Dumnezeu în*

Recenzii

India astăzi, J. Jayakiran Sebastian pledează pentru o misiune „către” Dumnezeu ca adevărată *Missio Dei*. Ultima parte cuprinde câteva reacții la tema anunțată în titlu, colectate în cadrul conferinței Edinburgh 2010. Este vorba de cinci reacții din partea conferințelor pentru Pace Internațională și Reconciliere din perspectivă coreană (Sebastian C. H. Kim), din perspectiva ecologică a misiunii (Ernst M. Conradie); a unei consultări teologice cu privire la misiune organizată în 2009 de Misiunea Evangelicală Unită (Claudia Währisch-Oblau); o perspectivă catolică (Gianni Colzani) și o alta pentecostală (Harold D. Hunter).

Deși volumul se dorește – și într-o oarecare măsură reușește – să exprime o diversitate confesională, geografică, ideatică etc. cu privire la misiune și postmodernități (se preferă termenul postmodernitate folosit la plural datorită diversității de percepție a acestuia), nu putem să nu numim nici un membru al „core group”, dar nici un autor din acest volum nu este ortodox (vezi lista contributorilor, p. 275-279). Mai mult, există o autoare care vorbește despre „creștinismul entuziastic” din Rusia, prin această expresie înțelegând pentecostalii, charismaticii și neocharismaticii. Invocarea Părinților Bisericii în respectivul studiu este mai mult decât problematică. De asemenea eclesiologia ortodoxă este discutată critic. Să nu aibă tradiția ortodoxă nimic de spus cu privire la misiune și postmodernități?

Pr. Lect. Dr. Daniel Buda

Assaad E. Kattan, Fadi A. Georgi (editori), *Thinking Modernity. Towards a Reconfiguration of the Relationship between Orthodox Theology and Modern Culture*, Balamand Theological Conferences I, Amchit, Lebanon, 2010, 230 p., ISBN 978-9953-452-31-9,

Vestitul Institut de Teologie Sfântul Ioan Damaschin care este parte a Universității Balamand fondată în Liban de Patriarhia Ortodoxa a Antiohiei a inițiat organizarea mai multor conferințe pe teme de larg interes pentru teologia și Biserica Ortodoxă. Am onoarea de a prezenta aici primul volum din seria lansată de curând, dedicat modernității. Volumul este editat de către Assaad E. Kattan, profesor la Facultatea de Teologie din Münster și absolvent al Universității din Balamand și Fadi A. Georgi, profesor la Institutul Teologic Sfântul Ioan Damaschin. Prezentul volum cuprinde referatele prezentate în cadrul unui simpozion pe tema modernității organizat între 2-3 decembrie 2007 la Balamand, cu participarea a în jur de douăzeci de teologi. Prefața semnată de cei doi editori subliniază faptul că Ortodoxia a încercat mereu să intre în dialog cu modernitatea, nu ca un fenomen străin ei, ci ca o realitate în care trăiește tot mai mult. Globalizarea, faptul că unele țări cu majoritate ortodoxă sunt deja parte a Uniunii Europene, pericolul adâncirii naționalismului și migrația sunt doar câteva provocări concrete ale modernității, cărora teologia ortodoxă trebuie să încerce să le răspundă.

Volumul cuprinde treisprezece studii pe marginea temei anunțate în titlu. Primul dintre ele este semnat de Merja Merras, profesor de Istoria timpurie a Bisericii Răsăritene